

**Агентство ООН
у справах біженців:
25 років в Україні,
70 років у світі**

***Надаємо захист,
пропонуємо рішення***

ВСТУП

Ця брошура пов'язана з трьома важливими для Агентства ООН у справах біженців (УВКБ ООН) ювілеями.

У грудні 2020 року Агентство відзначило 25-ту річницю представництва в Україні. Цей ювілей співпадає з 50-річчям УВКБ ООН, яке було створене 14 грудня 1950 року, та 75-тою річницею заснування у 1945 році Організації Об'єднаних Націй.

З цієї нагоди Представництво УВКБ ООН в Україні пропонує огляд і оцінку ролі та внеску агентства в розвиток України у складний час в умовах змін та труднощів.

Діяльність УВКБ ООН в Україні спрямована на надання допомоги у вирішенні викликів, пов'язаних із багатогранним та складним питанням вимушеного переміщення. Ми працюємо з різними партнерами, як з урядових структур, так і з інших установ ООН, міжнародних і вітчизняних неурядових організацій, донорів, громадянського суспільства, а також із самими вимушеними переселенцями.

Наша робота також полягає в наданні захисту і допомоги особам, які були вимушені залишити батьківщину та потребують такої допомоги. Іншими словами, мова йде не лише про те, щоб бути присутніми в країні – важливо діяти та змінювати ситуацію на краще.

З огляду на мандат та компетентність УВКБ ООН, ми хочемо показати важливість роботи УВКБ ООН в Україні, внесок в зміцнення захисту та інтеграції вимушених переселенців, а також у розбудову правової системи та сприяння інтеграції України в більш широку міжнародну правову систему в рамках сусідства з Європейським Союзом (ЄС).

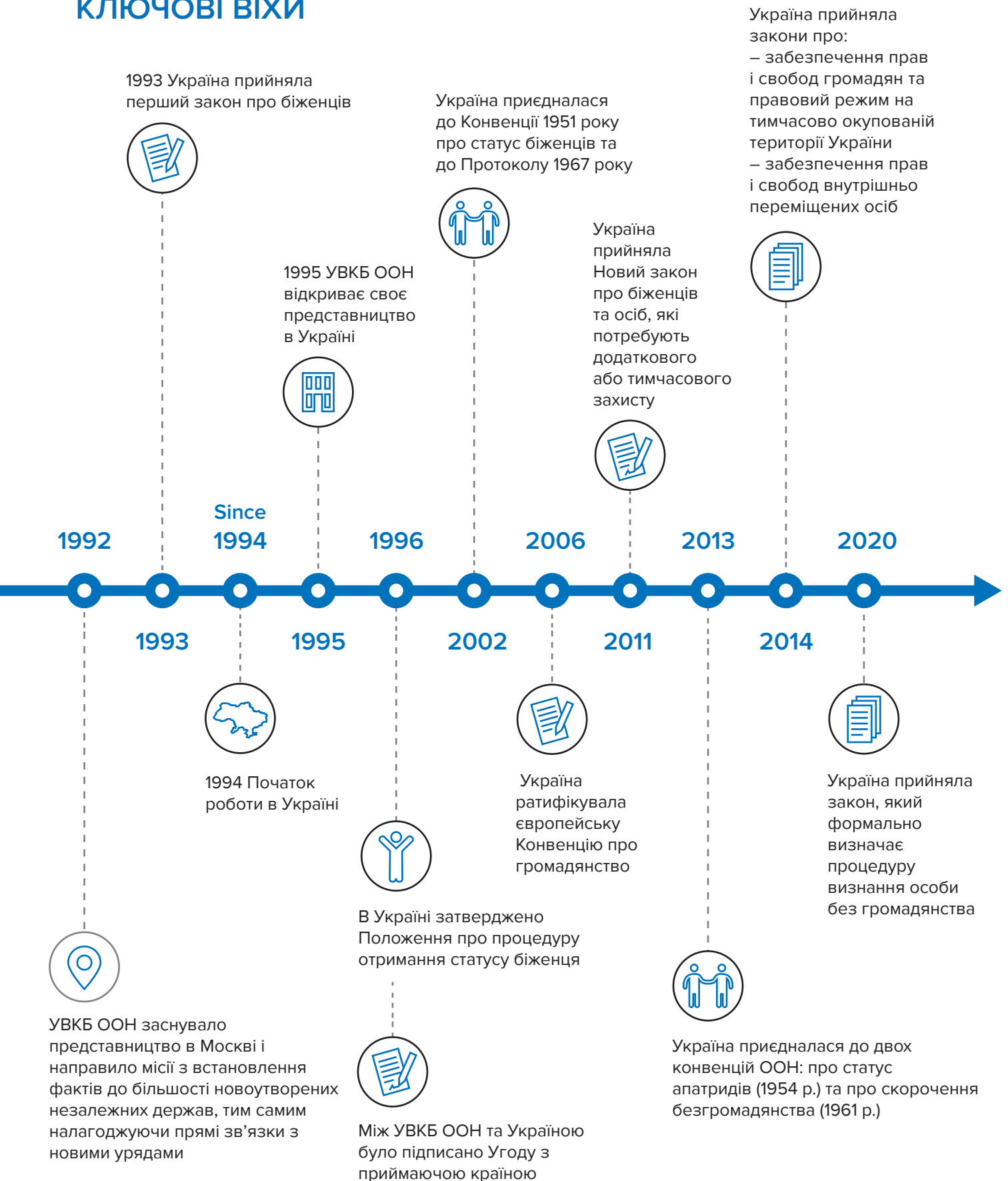
Матеріал у брошурі викладено в хронологічному порядку, публікація містить тематичні розділи, фотографії та інфографіку. Ми сподіваємось, що вона дозволить відобразити 25 років діяльності УВКБ ООН та його внесок в українському контексті, і що цей матеріал стане джерелом інформації, та стимулом для надання допомоги в майбутньому.

Автор: Богдан Нагайло працював на керівних посадах в УВКБ ООН та Управлінні ООН з питань політики та миру. Пан Нагайло є відомим автором, журналістом та фахівцем з питань України та сусідніх країн.

ЗМІСТ

Ключові віхи	4
Україна та біженці – від Ліги Націй до ООН	5
Розпад СРСР, примусова міграція, Україна та УВКБ ООН	8
Україна та УВКБ ООН у 1990-х роках	11
Україна та УВКБ ООН 2000-2014: взаємодія з ЄС після розширення	14
УВКБ ООН під час війни та масштабного внутрішнього переміщення в Україні у 2014-2020-х роках	17
Поточний статус шукачів притулку, біженців та осіб без громадянства в Україні	21
Внутрішньо переміщені особи в Україні	24
Висновок та слова вдячності	25

КЛЮЧОВІ ВІХИ

Sources: Country Factsheet Ukraine, January 2021; UNHCR welcomes new Ukrainian statelessness law set to end legal limbo for thousands, July 2020; Закон України «Про біженців» 1993 р.; «Положення про порядок оформлення надання статусу біженця» 1996 р.; Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» 2011 р.; Європейська конвенція про громадянство; Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»; Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України»

Український хлопчик-біженець, переселений з німецького табору до Канади після Другої світової війни / © Архіви ООН

УКРАЇНА ТА БІЖЕНЦІ – ВІД ЛІГИ НАЦІЙ ДО ООН

Біженці – це люди, які змушені покинути свою батьківщину через переслідування і навіть загрозу смерті. Вони є не просто іноземцями, які з'являються і створюють незручності: це такі самі люди, як і ми з вами, які шукають порятунку від воєн, переслідування та нетерпимості. Оскільки ці люди перебувають у нестабільній, іноді здається – у безнадійній ситуації, вони потребують розуміння, захисту та допомоги.

Від самого початку, з того часу, коли біженці та особи без громадянства були вперше юридично визнані на міжнародному рівні людьми, які потребують міжнародного захисту, що ґрунтується на солідарності та узгоджених діях, українці становили великий відсоток серед вимушено переміщених осіб.

Протягом останніх 120 років мільйони людей у різний час були змушені покинути Україну через дві світові війни, репресії, нетерпимість, економічні труднощі та конфлікти. Вони шукали безпеки, і багато країн у всьому світі надавали їм притулок та нові можливості.

Нинішня чисельна українська діаспора була сформована саме завдяки цим хвилям переміщення, які включали біженців та осіб без громадянства, а також тих, хто переїхав добровільно, як у випадку економічно мотивованої еміграції.

Багато українців емігрували на межі ХХ століття через економічні труднощі та соціальну нетерпимість.

Однак Перша світова війна, а потім крах Російської імперії та захоплення влади більшовиками, національна революція в Україні та громадянська війна в Росії породили мільйони біженців.

У відповідь на зростаючу кількість біженців після Першої світової війни міжнародне співтовариство усвідомило необхідність об'єднання ресурсів та зусиль для вирішення складних питань, які постали (концепція отримала назву «розподіл навантаження»), та визнало необхідність встановлення спільного міжнародного режиму захисту.

Перші спроби були зроблені на початку 1920-х років Лігою Націй. Її перший Верховний комісар у справах біженців, відомий норвезький дослідник Фрітьоф Нансен прибув до України у 1921 році, щоб здійснювати нагляд за роботою з надання допомоги.

Під час Другої світової війни дуже багато українців були знову переміщені і становили значну частку серед мільйонів європейських біженців, які в другій половині 1940-х років чекали міжнародного рішення для врегулювання свого становища.

У Радянській Україні відбувалися примусові депортації та примусові переміщення населення як всередині республіки, так і особливо за її межі.

У 1945 році, наприкінці Другої світової війни, була створена Організація Об'єднаних Націй; Українська Радянська Соціалістична Республіка була однією з її засновниць.

Сьогодні не так важливо, якими були політичні мотиви Сталіна, коли він дозволив Радянській Україні та Радянській Білорусі мати окреме представництво в ООН, поряд із СРСР як таким; важливим є те, що Україна була представлена в цій міжнародній установі з самого початку.

Підписання Конвенції про статус біженців 1951 року в Женеві, Швейцарія / троє чоловіків, що сидять (зліва направо): пан Джон Хамфрі, директор Відділу з прав людини; пан Кнуд Ларсен (Данія), президент конференції; доктор Г.В. ван Гевен Гедхарт, Верховний комісар у справах біженців / © Арні / Архіви ООН / 1951

Однією з головних проблем, з якою стикалося міжнародне співтовариство на той момент, було питання післявоєнних біженців, яких на той час частіше називали переміщеними особами. Серед цих так званих ПО (переміщених осіб) у таборах у повоєнній Німеччині було стільки українців, що прославлений британський автор Джордж Оруелл написав спеціальний вступ до українського видання своєї політичної сатири «Колгосп тварин», присвячений їм.

Початок «холодної війни» між комуністичним світом з центром у Москві та західним світом, який дедалі більше очолювали Сполучені Штати, ускладнив пошук спільного підходу.

Врешті-решт, після того, як в грудні 1948 року ООН змогла прийняти свою знакову Загальну декларацію прав людини, були також розроблені рішення для післявоєнних переміщених осіб.

Через два роки під егідою ООН було створено Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН).

Конвенція про біженців, прийнята ООН в 1951 році, стала ключовим юридичним документом, що лежить в основі подальшої роботи УВКБ ООН. Конвенція про статус біженців, яка набула чинності лише в квітні 1954 року, містила положення про обов'язки та права біженців, а також зобов'язання держав щодо них.

Двома ключовими положеннями були визначення терміну «біженець» (будь-яка особа, яка ... через обґрунтовані побоювання стати жертвою переслідувань ... знаходиться за межами країни своєї національної належності... [і] не може або ... не бажає повернутися до неї), а також заборона вислання або повернення (виселення) біженців «на території, де їхньому життю чи свободі загрожуватиме небезпека...».

На тлі «холодної війни» країни комуністичного блоку з підозрою ставилися до УВКБ ООН, розглядаючи його як західний інструмент. Це стало більш очевидним у 1956 році, коли під час придушеної Москвою антикомуністичної революції в Угорщині 200 тисяч людей втекли до сусідньої Австрії. Це повстання в сусідній з Україною державі та його наслідки сформували підхід, який УВКБ ООН та партнерські гуманітарні організації будуть застосовувати під час криз біженців у майбутньому.

Протягом 1960-х років деколонізація Африки спричинила численні кризи, пов'язані з переміщенням біженців; додалася також частка біженців із Азії та Латинської Америки. У 1967 році до Конвенції про біженців 1951 року було додано Протокол, щоб оновити її застосовність.

Протягом останнього десятиріччя ХХ століття етнічні конфлікти, війни за незалежність та етнічні чистки, пов'язані з крахом комуністичного блоку та розпадом колишньої Югославії, нагадали Європі, що жоден континент або регіон не мають імунітету.

Розподіл їжі в таборі біженців у Калонге, Демократична Республіка Конго. Усі біженці з Руанди отримують в середньому три кілограми маніоку, бобів та пальмової олії, поки не зможуть вирощувати власну їжу / © UNHCR / С. Райт / 1961

Діти біля першої відновленої національної школи для кримськотатарських репатріантів в
Октябрському, на північ від Сімферополя, Україна / © UNHCR / Б. Нагайло / 1996

РОЗПАД СРСР, ПРИМУСОВА МІГРАЦІЯ, УКРАЇНА ТА УВКБ ООН

Коли в другій половині 80-х років у Радянському Союзі було ослаблено політичний контроль, і гігантська різноманітна, але унітарна держава почала розпадатися, етнічні конфлікти змусили сотні тисяч людей покинути свої домівки. Поки існував СРСР, такими постраждалими були внутрішньо переміщені особи (ВПО), а не біженці, оскільки вони рятувалися не перетинаючи міжнародний кордон. Деякі люди з Північного та Південного Кавказу та Середньої Азії шукали притулку в Україні, коли вона ще була частиною Радянського Союзу.

Не всі люди, які в той час переміщувалися в межах СРСР, робили це примусово. Десятки тисяч представників населення, в деяких випадках – цілі малі народи, такі як кримські татари (яких у 1944 році вигнали з Криму), що на той час входив до складу Радянської України, або турки-месхетинці, депортовані того ж самого року з Радянської Грузії, хотіли повернутися на батьківщину.

Виклики, пов'язані з цими масовими переміщеннями населення, змусили радянську владу визнати необхідність інтеграції СРСР у міжнародну систему захисту біженців. У 1989 році радянський уряд повідомив УВКБ ООН, що має намір приєднатися до Конвенції про статус біженців 1951 року.

Радянський Союз остаточно розпався в грудні 1991 року. За керівництва нового Верховного комісара Садако Огати УВКБ ООН розпочало формувати стратегію для величезного складного радянського регіону на основі концепції «прагматичного», «активного» та «превентивного» захисту.

Верховний комісар ООН у справах біженців, пані Садако Огата, вручає медаль Нансена 55-річному кримськотатарському активісту Мустафі Джемілеву за прихильність до права повернення кримськотатарського народу / © UNHCR / Аннелізе Холлман / 1998

Цей підхід передбачав визнання необхідності тісної співпраці не тільки з іншими відповідними відомствами системи ООН та Міжнародною організацією з міграції (МОМ), але також з Радою Європи і Народною з безпеки та співробітництва в Європі (НБСЄ) – попередницею ОБСЄ. Крім того, мета полягала у зміцненні спроможності урядів та місцевих НУО щодо вирішення питань, пов'язаних з вимушеним переміщенням.

Перша відновлена кримськотатарська національна школа для кримськотатарських репатріантів в Октябрському, на північ від Сімферополя / © UNHCR / Б. Нагайло / 1996

Після зникнення СРСР на його колишній території з'явилося 15 нових незалежних держав, включно з Україною.

Дванадцять з них залишилися пов'язаними між собою у вільному недержавному об'єднанні, яке називалося Співдружність Незалежних Держав (СНД), а три країни Балтії вирішили не приєднуватися до нього.

Внутрішньо переміщені особи радянського періоду раптово перетворилися на біженців. Деякі залишились у ситуації потенційного безгромадянства.

До України продовжували прибувати як шукачі притулку з уражених війною регіонів пострадянського простору, так і перші шукачі притулку з охоплених конфліктами країн Африки та Близького Сходу, зазвичай прямуючи через територію Росії.

На початку 1992 року УВКБ ООН відкрило офіційне представництво у Москві та направило місії з встановлення фактів до більшості новоутворених незалежних держав, встановивши тим самим прямі зв'язки з новими урядами.

Тим часом самі держави СНД прагнули працювати разом над вирішенням проблем, пов'язаних з переміщенням населення. У жовтні 1992 року в Бішкеку вони домовились про шляхи вирішення питання щодо депортованих раніше народів, а наступного року – стосовно викликів більш загального характеру, пов'язаних з переміщенням.

Україна, так само як і інші незалежні пострадянські держави, ще не була частиною міжнародної системи захисту біженців та осіб без громадянства з її узгодженими юридичними принципами, термінологією, розробленими стратегіями та концепцією «розподілу навантаження».

Крім того, Україна зіткнулася з необхідністю вирішення наслідків злочину, скоєного в епоху Сталіна, коли весь кримськотатарський народ був депортований з Кримського півострова до радянської Центральної Азії. Зараз, майже через 50 років, близько 250 тис. з них хотіли повернутися в Крим, на свою батьківщину, яку в 1954 році Москва «передала» Радянській Україні.

Цей складний процес репатріації і реінтеграції кримських татар вимагав політичної волі з боку офіційного Києва та включав безліч правових і соціально-економічних питань.

Треба віддати належне діям української влади: переживши трансформацію з радянської республіки у незалежну європейську державу, вона дозволила репатріацію традиційно мусульманського народу кримських татар та інших раніше депортованих груп населення. Для прикладу, незалежна Грузія не дозволила туркам-месхетинцям повернутися на батьківщину на грузино-турецькому кордоні.

Кримськотатарські біженці з Таджикистану, поблизу Сімферополя / © UNHCR / Б. Нагайло / 1996

УКРАЇНА ТА УВКБ ООН У 1990-х РОКАХ

Раніше депортовані особи в селі Добре, Крим, під час надання консультацій. Основною метою програми допомоги УВКБ ООН в Україні є сприяння набуттю українського громадянства кримськими татарами, депортованими в Азію під час Другої світової війни / © UNHCR / Е. Лоуренс / 1999

Як УВКБ ООН почало працювати в Україні та якими були його початкові завдання?

УВКБ ООН розпочало роботу в Україні наприкінці 1992 року в рамках Угоди ООН/ПРООН з владою України, укладеної 6 жовтня 1992 року. Попри те, що УВКБ ООН мало конкретний мандат і цільові сфери діяльності, а також місії його представників до України, українські чиновники спочатку не розуміли належним чином, як функціонує система ООН, та якою є роль УВКБ ООН.

Вже в січні 1995 року співробітник УВКБ ООН зазначив у своїй доповіді штаб-квартирі, що «у деяких тут і досі складається враження, що діяльність УВКБ ООН є певною складовою діяльності ПРООН».

Зрозуміло, що УВКБ ООН, дотримуючись свого основного мандату, спочатку зосереджувало свої зусилля на заохоченні українського уряду до створення належної системи надання притулку відповідно до міжнародних норм. Однак, Україна передусім була зацікавлена в отриманні допомоги у зв'язку з поверненням раніше депортованого кримськотатарського населення з Центральної Азії та його реінтеграції.

29 березня 1993 року тодішній заступник міністра закордонних справ Борис Тарасюк звернувся до Верховного комісара пані Огати з проханням про співпрацю з УВКБ ООН у «вирішенні питань проблеми біженців в Україні». Службовцям УВКБ ООН, які першими прибули у складі місії до Києва, довелося пояснювати у штаб-квартирі УВКБ ООН, що собою являє кримськотатарське питання, яке виникло ще за часів Сталіна, і чому в контексті безгромадянства воно стосується УВКБ ООН.

У ці перші роки УВКБ ООН здійснювало управління своєю діяльністю в регіоні з Москви.

У листопаді 1993 року Регіональний Представник УВКБ ООН у Москві, француз Хуан Амунатегі вручив свої вірчі документи МЗС України.

Наступного місяця Україна прийняла свій перший Закон про біженців. Він не цілком відповідав міжнародним стандартам, але демонстрував рух у правильному напрямі.

Через дефіцит коштів на розвиток необхідної інфраструктури для захисту біженців та шукачів притулку, імплементація Закону розпочалася лише в січні 1996 року.

Протягом 1994 року, коли все більше кримських татар поверталися на батьківщину, УВКБ ООН приділяло особливу увагу цьому питанню.

УВКБ ООН почало спрямовувати більше місій в Україну, зокрема в Крим. У листопаді 1994 року Микола Шульга, міністр України у справах національностей,

міграції та культів звернувся до Верховного комісара з проханням «надати допомогу Україні у питаннях щодо депортованих народів».

Міністр підтвердив встановлення контактів з «представниками УВКБ ООН, які нещодавно відвідали Україну». В цей час УВКБ ООН почало розглядати можливість відкриття офісу в Києві.

Уряд України також почав демонструвати зацікавленість в тому, щоб відігравати активну роль у роботі Конференції країн СНД з питань біженців та мігрантів, яка в цей час готувалася УВКБ ООН та його партнерами, та в роботі з питань приєднання до Конвенції про біженців 1951 року.

Варто згадати імена перших учасників місій УВКБ ООН в Україні, які свідчать про міжнародний характер організації. Це бельгієць Даніель Белламі (1994), потім Таслімур Рахман із Бангладеш (1995) та британець українського походження Богдан Нагайло (1995-1996).

1995 рік став визначальним моментом в офіційному оформленні двосторонніх відносин між українським урядом та УВКБ ООН. Цього року УВКБ ООН заснувало Офіс зв'язку з центральними установами ООН у Києві, незалежний від регіонального бюро в Москві, а Верховний комісар Садако Огата призначила його очільником колишнього угорського дипломата Йозефа Дьорке.

Кримське питання лишалося актуальною темою. 23 серпня 1995 року прем'єр-міністр України Євген Марчук ще раз звернувся до Верховного комісара з проханням допомогти у вирішенні «проблем, пов'язаних із поверненням кримських татар в Україну». Наступного місяця в Києві відбулася зустріч на субрегіональному рівні з підготовки до Конференції країн СНД з питань біженців та мігрантів, на якій кримськотатарське питання було серед обговорюваних тем.

Верховний комісар пані Огата відповіла пану Марчуку 6 жовтня, сказавши: «Приємно відзначити посилення співпраці між вашим Урядом та УВКБ ООН,

Портрет Сержиу Виейра ді Меллу, Верховного комісара ООН з прав людини та Спеціального представника ООН в Іраку / © Bahía Journal / Жан Марк Ферре

Етнічний кореєць без громадянства переїхав в Україну з Узбекистану в 1993 році. Він живе з українкою вже десять років, але не може зареєструвати шлюб без дійсних документів. Він роками намагався отримати громадянство; без узбецького громадянства та невизначеного положення в Україні йому загрожує депортація. «Мабуть я не доживу до того часу, коли отримаю паспорт» – каже він / © UNУВКБ ООН / Г. Константін / 2009

і я з нетерпінням чекаю подальшої плідної роботи... Мій офіс надає великого значення питанню людей, депортованих за радянських часів, які зараз повертаються на батьківщину в складних умовах».

Вона також наголосила, що, «розглядаючи масштаби кримськотатарської проблеми та її регіональних наслідків, очевидно, що узгоджений підхід із залученням українських установ, міжнародних організацій, неурядових організацій та спільноти донорів має вирішальне значення».

Наприкінці листопада 1995 року Верховний комісар відрядила до України директора УВКБ ООН з питань планування та операційної політики бразильця Серджіо Віейра де Мелло, щоб підтвердити готовність агентства допомагати Україні.

Протягом своєї місії він зустрівся з вищими посадовими особами України, представниками місцевих НУО та громад біженців.

Повернувшись, він порекомендував підвищити статус та спроможність офісу УВКБ ООН у Києві, щоб «УВКБ ООН відіграло більш активну роль в Україні, зокрема для впровадження механізму визначення статусу біженця та надання допомоги в забезпеченні його функціонування, а також для врегулювання статусу осіб, визнаних біженцями».

Такі зміни були впроваджені, а представництво УВКБ ООН в Україні у 1996 році було підсилено як новими місіями до Криму, так і можливостями, наданими Конференцією країн СНД з питань біженців та мігрантів, яка відбулася в Женеві у травні того ж року.

Результатом місій УВКБ ООН до Криму, де попереднього року ПРООН вже розпочала проект, була розробка плану діяльності.

Було впроваджено шестимісячний пілотний проект, зміцнилася спроможність УВКБ ООН щодо управління проектами.

Діяльність у Криму в співпраці з ПРООН та МОМ передбачала роботу з питаннями забезпечення житлом, джерелами засобів до існування, а також надання правової допомоги і захисту.

З початку 1996 року Державна міграційна служба (ДМС) у Києві та кількох інших великих містах поступово почала отримувати та обробляти заяви від шукачів притулку.

На той момент надходило 2-3 тисячі звернень лише від шукачів притулку з Афганістану. УВКБ ООН допомагало в діяльності з розбудови спроможності системи захисту та надавало деяку допомогу найбільш незахищеним шукачам притулку, які очікували проведення процедури визначення статусу біженця.

23 вересня 1996 року Уряд України та УВКБ ООН офіційно оформили свою співпрацю Угодою з приймаючою країною. Коли у вересні 1997 року Верховний комісар Садако Огата відвідала Київ, вона особисто змогла побачити результати роботи УВКБ ООН.

Вона привітала український уряд з визнанням біженцями майже 2 тис. осіб – на той час це зробило Україну взірцем для інших країн у регіоні. Вона також відвідала центри для біженців з інших країн та побачила реінтеграційні проекти в Криму.

На той час УВКБ ООН надало притулок 4 тис. найбільш вразливих репатріантів з числа кримських татар. Були створені центри з обробки заяв щодо набуття громадянства в Криму.

Цього ж року в співпраці з Верховним комісаром ОБСЄ у справах національних меншин УВКБ ООН відіграло важливу роль під час укладення та підписання угоди між Україною та Узбекистаном, звідки повернулася більшість кримських татар, щодо сприяння вирішенню питань набуття громадянства та запобігання безгромадянству.

Наприкінці 1990-х років і в подальшому в тісній співпраці з УВКБ ООН Україна продовжувала відігравати активну та конструктивну роль у роботі Конференції країн СНД з питань біженців та мігрантів.

Значною мірою завдяки адвокації України від імені депортованих раніше народів, цю категорію переміщеного населення було вперше визнано на більш високому рівні під час міжнародного багатостороннього форуму, так само як і необхідність пошуку довгострокових рішень для цих груп.

Наприкінці десятиріччя, у травні 1999 року, Представник УВКБ ООН у Києві пан Дьорке повідомив пресі, що в Україні мешкає 3 350 осіб, визнаних біженцями, і близько 15 тисяч шукачів притулку.

УКРАЇНА ТА УВКБ ООН 2000-2014: ВЗАЄМОДІЯ З ЄС ПІСЛЯ РОЗШИРЕННЯ

Пункт тимчасового тримання нелегальних мігрантів
у селі Павшино поблизу Мукачева, Україна
/ © УВКБ ООН / Л. Тейлор / 2004

Процеси, започатковані Конференцією країн СНД з питань біженців та мігрантів, тривали до 2005 року і продовжували стимулювати діалог та співпрацю з питань біженців, шукачів притулку, міграції, осіб без громадянства, раніше депортованих народів та суміжних питань. Це сприяло залученню відповідних країн до інтегрування міжнародних норм та практик, що стосуються біженців та переміщених осіб, а також зосередженню уваги донорів на цьому регіоні.

У 2001 році Україна переглянула свій Закон про громадянство, дозволивши біженцям натуралізуватися після трьох років проживання в країні. «Нелегальні» мігранти повинні були подавати заяву про надання притулку протягом 3 днів, у той час як легальні мігранти – протягом 5 днів.

У 2002 році завдяки приєднанню до Конвенції про статус біженців 1951 року та Протоколу 1967 року Україна нарешті повністю інтегрувалась в міжнародний режим захисту біженців. Це був своєчасний крок.

З розширенням ЄС на Схід, яке планувалося на 2004 рік, у трьох країнах, які будуть знаходитися на його новому кордоні – Україні, Молдові та Білорусі – виникли нові тривоги та пріоритети.

УВКБ ООН, його партнери та й сам Євросоюз також розуміли необхідність реагування на цю зміну та сприяння кращій співпраці у питаннях притулку і міграції між країнами, розташованими на новому кордоні ЄС.

У травні 2001 року Швеція, яка тоді головувала в ЄС, через Шведську раду з питань міграції, спільно з УВКБ ООН та МОМ активно ініціювала Сьодерчепінгський процес (за назвою шведського міста). Цей процес, що охоплював Україну, Білорусь, Молдову, Польщу, Угорщину, Румунію, Словацьку Республіку, Естонію, Латвію, Литву, Європейську комісію, Шведську раду з питань міграції, УВКБ ООН та МОМ, став важливою новою регіональною платформою для транскордонного діалогу та співпраці.

У травні 2003 року на базі офісу УВКБ ООН в Києві був створений секретаріат Сьодерчепінгського процесу. З 2003 року по червень 2009 року цей процес фінансувався в межах програм Європейської комісії TACIS та ANEAS. Це сприяло поширенню в Україні, Молдові та Білорусі інформації та передових практик із сусідніх країн та західних країн-членів ЄС щодо питань міграції та управління процесами надання притулку.

Оскільки процес продовжував набирати обертів, у 2004 році Представництво УВКБ ООН в Україні взяло на себе регіональні функції, охоплюючи Білорусь та Молдову. Україна залишалася як джерелом, так і країною транзиту нелегальних мігрантів та шукачів притулку. Однак в Україні все ще бракувало фінансів та інфраструктури, щоб належним чином впоратися з

Кордон України з Угорщиною. З прийняттям Угорщини до ЄС у травні 2004 року охорона кордону значно посилилася. Керівник відділу публікацій УВКБ ООН Рей Уїлкінсон під час розмови з прикордонником / © УВКБ ООН / Л. Тейлор / 2004

цими правовими та гуманітарними викликами. Наприкінці 2002 року служба новин BBC повідомила про «жалюгідні» умови в «пункті тимчасового тримання» в Павшино в Карпатах.

На той час представник УВКБ ООН у Києві, канадець Гі Уелле прокоментував: «Українські органи влади перевантажені. Вони намагаються впоратися». TACIS погодилася надати допомогу в збільшенні кількості центрів прийому та посиленні спроможності уряду. Це дозволило побудувати такі центри у Києві, Харкові, Одесі та на Закарпатті. Вони були призначені для забезпечення розміщення близько 500 шукачів притулку до 2005 року.

За даними УВКБ ООН наприкінці 2004 року, відразу після того, як нові сусіди України з ЄС убезпечили свої кордони в рамках вимог шенгенської системи, щорічно від 1 200 до 1 400 людей звертаються по надання притулку в Україні. На той час у країні було 2 595 осіб, визнаних біженцями, більше половини з яких були з Афганістану, а решта – з інших новостворених незалежних держав колишнього Радянського Союзу, Африки та Близького Сходу.

«Глобальний заклик УВКБ ООН» 2005 року дає уявлення про те, на яких питаннях була зосереджена робота УВКБ ООН в Україні протягом цього десятиріччя. Згідно з цим документом, УВКБ ООН

мало намір «підтримувати діяльність з нарощування потенціалу, щоб забезпечити доступ ключових учасників системи притулку до справедливих та ефективних процедур надання притулку»; та «поділитися своїм досвідом з питань, пов'язаних з біженцями».

УВКБ ООН переорієнтувало свою діяльність з надання допомоги на самозабезпечення біженців та підтримку Уряду в формуванні національного плану інтеграції біженців. УВКБ ООН також розширило мережу НУО з надання правової допомоги, охопивши ще чотири регіони – таким чином було охоплено 19 регіонів із значною кількістю шукачів притулку та біженців.

УВКБ ООН продовжувало закликати до приєднання України до міжнародних механізмів, що регулюють питання безгромадянства. Це врешті-решт відбулося в 2013 році, коли Україна ратифікувала дві конвенції ООН – про статусу апатридів (1954 року) та про скорочення безгромадянства (1961 року). Потрібно було й надалі взаємодіяти з Урядом для створення механізмів процедури визначення статусу та навчання залученого персоналу.

Двома роками раніше Україна також прийняла переглянутий Закон про біженців, що регулював поводження з біженцями, у якому, на жаль, все ще зберігається деякі недоліки відповідно до міжнародних норм. Увесь цей час застосування принципу недопущення висилки залишалося нерозв'язною проблемою. У контексті процедури екстрадиції українська влада періодично порушувала цей критичний принцип захисту і продовжує це робити.

Проте, оскільки адміністрація президента Віктора Януковича нібито зобов'язувалася підписати угоду про асоціацію з ЄС, перспективи зміцнення української системи надання притулку та практики запобігання безгромадянству здавались обнадійливими. Тим часом Сьодерчепінгський процес був поглинений ініціативою ЄС «Східне партнерство». УВКБ ООН та МОМ продовжували брати участь у подальших заходах, включаючи пряме партнерство в пілотному проєкті ЄС щодо реадмісії.

З огляду на те, що нові незалежні держави, які утворилися після розпаду СРСР, стикалися з численними нагальними різноманітними проблемами, пов'язаними з переміщенням, та з урахуванням їхніх міжнародних наслідків, була визнана необхідність міжнародних багатосторонніх зусиль для вирішення цих питань.

У 1996 році була створена «Конференція країн СНД з питань біженців та мігрантів» відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Про скликання регіональної конференції для вирішення проблем біженців, переміщених осіб, інших форм вимушеного переміщення та повернення в країнах Співдружності Незалежних Держав та відповідних сусідніх державах».

Шукачі притулку в пункті тимчасового тримання нелегальних мігрантів у селі Павшино, Україна / © УВКБ ООН / Л. Тейлор / 2004

Вона була проведена в Женеві та спільно організована УВКБ ООН, МОМ та ОБСЄ /БДІПЛ. 11 держав СНД, що взяли участь у Конференції, прийняли Програму дій із подальшими кроками, розробленими спочатку на п'ять років. Метою цього форуму було заохотити обмін досвідом між країнами СНД з питань притулку та міграції; переглянути види переміщення населення; визначити цільові категорії осіб.

Конференція країн СНД з питань біженців та мігрантів перетворилася на процес, який складався із зустрічей на високому та субрегіональному рівнях та тривав протягом десятиріччя. Ця Конференція відіграла важливу роль у розробці стратегії інтеграції для регіону та сприяла співпраці на різних рівнях.

УВКБ ООН ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА МАСШТАБНОГО ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ В УКРАЇНІ У 2014-2020-х РОКАХ

Юрій та Тетяна стоять посеред руїн свого будинку в Нікішино на сході України. Будинок подружжя постраждав під час боїв у селі та був повністю зруйнований / © УВКБ ООН / Ендрю МакКоннелл / 2015

Українські солдати на блокпосту біля села Талаківка, де мешкає близько 4000 людей. З вересня 2014 року в ході бойових дій тут було знищено тридцять будівель. Українські солдати, потім нічийна земля, потім лінія розмежування переміщується туди-сюди - лише за 5-10 км від населеного пункту / © UNHCR / Г. Котчий / 2014

В останні тижні 2013 року ситуація в Україні почала швидко змінюватися. Країна відчула наслідки масових акцій протесту, які розпочалися 21 листопада в Києві після того, як президент Янукович несподівано скасував рішення щодо підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Події «Євромайдану», що розгорталися на головній площі столиці – Майдані, переросли в українську «Революцію гідності», після кривавого завершення якої у лютому 2014 року та усунення від влади пана Януковича Росія несподівано окупувала Крим і згодом надала підтримку ворожим новій владі в Києві проросійським силам на сході України.

Конфлікт на сході перетворився на війну.

Окупація української території Росією в Криму та бойові дії на сході України призвели до тяжких страждань, загибелі людей, руйнувань та раптової величезної хвилі ВПО. Ця гуманітарна катастрофа стала важким випробуванням стійкості та спроможності не тільки для України, але й для УВКБ ООН і всієї гуманітарної спільноти та її здатності ефективно реагувати на кризу.

Регіони на сході з центрами у Донецьку та Луганську оголосили себе «народними республіками». Вони брали участь в інтенсивних бойових діях у 2014 та на початку 2015 року проти українських збройних сил і залишилися анклавом, які не визнані ні Києвом, ані міжнародною спільнотою. З моменту досягнення Україною, Росією, Німеччиною та Францією «Другої мінської угоди» в лютому 2015 року фронт, або, як

його часто називають «лінія розмежування», що проходить по території Донецької та Луганської областей на сході України, залишається незмінною. Переговори між сторонами не призвели до мирного врегулювання, і наразі обстріли, упереміш з тимчасовими припиненням вогню, тривають.

65-річна Галина на центральній вулиці села Нікішино на сході України. «Мені 65 років, і все, що у мене є, я тримаю в руках», – каже Галина. Вулиця завалена снарядами, що не розірвалися, і мінами. Галина щойно повернулася зі свого зруйнованого будинку, звідки врятувала все, що змогла / © УВКБ ООН / Ендрю МакКоннелл / 2015

Чисельність населення в східних районах, що постраждало внаслідок конфлікту, становила 5,2 мільйона, з яких щонайменше 3,9 мільйона безпосередньо постраждали внаслідок війни. У березні 2015 року повідомлялося про 7 тис. загиблих, близько 18 тис. поранених та понад 1,6 мільйона переміщених осіб, переважно всередині України,

але також і за її межами. За підрахунками ООН, з них 800 тис. постійно проживають на підконтрольній уряду території, тоді як інші часто перетинають лінію розмежування або реєструються як ВПО для того, щоб мати можливість отримувати свої пенсії. Більшість ВПО змушені залишатися переселенцями з початку активних бойових дій у 2014 році, не маючи змоги повернутися додому через відсутність стійкого миру. Хоча кількість жертв серед цивільного населення з часом стала зменшуватися, родини, що проживають уздовж лінії розмежування, продовжують відчувати наслідки регулярних обстрілів, включаючи пошкодження майна, стрес та економічні збитки. У лютому 2020 року Управління Верховного Комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) підрахувало, що з квітня 2014 року загинуло біля 13 200 осіб, чверть з яких – цивільне населення, і близько 31 тис. осіб було поранено (з них від 7 до 9 тис. – цивільні особи).

УВКБ ООН та його партнери-гуманітарні організації зіткнулися з новими серйозними викликами: це необхідність забезпечення ефективної співпраці, оперативного реагування та фінансування шляхом прагматичної реорганізації та розподілу обов'язків; серйозні проблеми у сфері безпеки; порушення прав людини та делікатні в політичному відношенні питання ставлення до непідконтрольних Уряду України територій. Наприклад, у грудні 2014 року український Уряд припинив надання соціальних послуг та виплат на непідконтрольних територіях, які суттєво постраждали внаслідок конфлікту.

У березні 2015 року київський офіс представництва УВКБ ООН був змушений зосередитися на надзвичайній ситуації в країні, спричиненій конфліктом на

Донбасі та значними хвилями переміщення людей з цього регіону та з Криму, і відмовитися від своєї функції регіонального представництва. Натомість, реагуючи на нові гострі виклики, офіс негайно реорганізував свою присутність та внутрішню організаційну структуру. Спочатку УВКБ ООН відкрило філію свого офісу в Дніпропетровську (нині Дніпро) та шість польових офісів: у Донецьку, Харкові, Херсоні, Луганську, Маріуполі та Северодонецьку.

Водночас, УВКБ ООН запевнило, що і надалі надаватиме допомогу у рамках своїх програм з питань біженців та безгромадянства.

У листопаді 2016 року новий Верховний комісар УВКБ ООН Філіппо Гранді відвідав Україну та поїхав у зону, наближену до лінії розмежування, щоб на власні очі побачити тамтешні умови та зустрітися з ВПО, в тому числі з особами з інвалідністю. Він зазначив: «Гуманітарні організації, такі як УВКБ ООН, будуть продовжувати надавати допомогу, щоб забезпечити таким людям, як ви, доступ до основних послуг та прав, таких як освіта та гідні умови життя».

На зустрічі з тодішнім президентом України Петром Порошенком Верховний комісар закликав не залишати без допомоги тих, хто її дійсно потребує – осіб з інвалідністю та найбідніших верств населення. Як Агентство з питань захисту та гуманітарних питань УВКБ ООН залишається в авангарді спільних комплексних зусиль системи ООН та її партнерів для вирішення серйозних проблем, що постали перед Україною внаслідок конфлікту, окупації її території та вимушеного переміщення.

Українська дівчинка обіймає Верховного комісара Філіппо Гранді під час відвідування відновленого дитячого садка в Луганську, Україна. Будівлю нещодавно відремонтували після обстрілу в 2014 році / © УВКБ ООН / Аліна Черкашина / 2017

Перший офіційний візит Філіппо Гранді в Україну. Фото зроблено під час зустрічі з Президентом Петром Порошенко та членами кабінету в приміщенні Адміністрації Президента / © УВКБ ООН / Володимир Шуваєв / 2017

У 2017 році, після широких обговорень з партнерами, УВКБ ООН підготувало «Багаторічну стратегію захисту та пошуку рішень із залученням багатьох партнерів в Україні». У ній сформульовано плани діяльності УВКБ ООН в Україні на п'ятирічний термін – з 2018 по 2022 рік. На знак визнання цінності використання узгодженого підходу між організаціями та установами, які займаються питаннями надання гуманітарної допомоги та розвитку в умовах довготривалого конфлікту на сході України, а також з метою забезпечення захисту і знаходження довгострокових рішень для ВПО, біженців та осіб без громадянства по всій країні, цей період було синхронізовано з циклом Рамкової програми партнерства між Урядом України та ООН.

Як конкретно УВКБ ООН працює в Україні для захисту прав ВПО та надання гуманітарної допомоги найбільш уразливим з них?

УВКБ ООН доставляє вугілля у села на лінії розмежування на сході України. 68-річна Анна та 67-річний Віктор стоять поряд з кількома мішками вугілля, що обігріє їхній дім в селі Луганське, Донецька область / © УВКБ ООН / Євген Малолетка / 2016

УВКБ ООН надає різні види допомоги ВПО і громадам, які постраждали внаслідок конфлікту, безпосередньо або через своїх партнерів, якщо цього вимагає ситуація. Гуманітарна допомога передбачає

надання постраждалим внаслідок конфлікту особам непродовольчих товарів, таких як ковдри, кухонний посуд, одяг, вугілля чи інші предмети під час їх першого переміщення або в рамках допомоги з підготовки до зими. Під час надзвичайних ситуацій надавалася екстрена допомога, наприклад, тимчасовий притулок або мінімальна фінансова допомога. Ця допомога надається вздовж лінії розмежування як на підконтрольних, так і на непідконтрольних уряду територіях на Сході України. З початку конфлікту УВКБ ООН разом з Міжнародним комітетом Червоного Хреста (МКЧХ) постійно мають дозвіл де-факто владних структур на непідконтрольних Уряду територіях Донецької та Луганської областей здійснювати гуманітарну діяльність.

УВКБ ООН та його партнери співпрацюють з українськими органами влади з метою пошуку довгострокових рішень для переміщених осіб, що були б прийнятними як на індивідуальному рівні, так і на рівні громад. Такі рішення залежать від того, чи люди бажають інтегруватися на місцевому рівні, повернутися додому чи переїхати в інше місце. Адвокація, підкріплена результатами спільної оцінки потреб, допомагає донести питання, що турбують ВПО, до відповідних органів влади та наполягати на їх вирішенні шляхом законодавчих змін, розробки планів дій та їхньої реалізації.

УВКБ ООН надає підтримку громадським групам, щоб допомогти вирішити проблеми ВПО та приймаючих громад. Партнери УВКБ ООН надають правову допомогу та допомогу в сфері захисту – від первинних консультацій до представництва в суді з питань, пов'язаних з переміщеними особами в різних областях.

Звісно, УВКБ ООН також переймається розбудовою спроможності державних суб'єктів та організацій-партнерів щодо покращення їхньої здатності надавати високоякісну допомогу ВПО. Агентство також активно висвітлює ситуацію ВПО та їхні потреби шляхом проведення систематичної роботи з інформування громадськості.

Після успішної доставки першого гуманітарного конвою через контрольний пункт в'їзду-виїзду «Щастя», УВКБ ООН в Україні проінформувало Президента України Володимира Зеленського та Шарля Мішеля, Президента Європейської Ради, щодо свободи пересування через лінію розмежування на сході України / © УВКБ ООН / 2021

ПОТОЧНИЙ СТАТУС ШУКАЧІВ ПРИТУЛКУ, БІЖЕНЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА В УКРАЇНІ

Родина біженців із Сомалі отримала
грант самозабезпечення УВКБ ООН
на підтримку свого бізнесу з
виробництва соусів в Одесі /
© УВКБ ООН / Олег Куцький / 2019

Як висловився вихідець із Сальвадору Пабло Матеу, Представник в Україні з 2016 року, в умовах вимушеного внутрішнього переміщення, що ускладнилося у 2020 році епідемією COVID 19, УВКБ ООН продовжує «тісно співпрацювати з українською владою над побудовою системи надання притулку, що забезпечує захист і стимулює пошук довгострокових рішень». На основі оцінки, розробленої Державною міграційною службою (ДМС) у 2018 році, а також спільної оцінки потреб, проведеної за участі біженців та шукачів притулку у 2019 році, «УВКБ ООН виступає за низку вдосконалень в системі надання притулку».

Портрет Пабло Матеу, Представника УВКБ ООН в Україні / © УВКБ ООН / Сергій Коровайний / 2019

УВКБ ООН закликала український уряд прийняти процедуру розгляду заяв про надання притулку в міжнародних аеропортах, забезпечити належне фінансування та процедури для використання послуг перекладачів та уникати затримання шукачів притулку. «Ми вважаємо, що шукачі притулку повинні мати доступ до безкоштовної екстреної медичної допомоги, а доступ до працевлаштування повинен бути простим і практичним», – пояснив пан Матеу.

Починаючи з 2011 року, Україна пропонує дві форми захисту тим, хто рятується втечею від переслідувань та війни у своїх країнах та шукає притулку в Україні: статус біженця та статус додаткового захисту. Однак показник визнання статусу біженців залишається низьким, і багато шукачів притулку стикаються з проблемами під час процедури визначення статусу та інтеграції.

Станом на середину 2020 року в Україні проживало 2 218 осіб, визнаних біженцями, і осіб зі статусом додаткового захисту та близько 2 300 шукачів притулку (різноманітні особи, які є вихідцями із 60 країн, та 23% якого складають жінки та дівчата). До початку конфлікту на сході України щорічно в середньому 1 500 осіб подавали заяву про надання притулку в Україні. Більшість таких осіб нелегально прибували в країну через східний кордон з Російською Федерацією. Ця кількість різко зменшилася з початком конфлікту, але знову зросла до 1 036 у 2019 році. Кількість нових заяв зменшилася у 2020 році через закриття кордонів, що було пов'язано з COVID-19, та закриття офісів ДМС. Рівень визнання у 2019 році

становив 21%, але був порівняно низьким стосовно осіб-вихідців із країн, з яких походить найбільше біженців – це, наприклад, Сирія та Афганістан. З відкриттям кордонів та більш стабільною роботою офісів ДМС у 2021 році УВКБ ООН очікує, що на кінець 2021 року в Україні буде налічуватися близько 2 800 шукачів притулку.

У 2020 році був досягнутий важливий прогрес в іншій сфері, в якій УВКБ ООН здійснює надзвичайно активну діяльність – подолання безгромадянства в Україні. У червні УВКБ ООН привітало новий закон щодо визнання особою без громадянства в Україні, який дасть тисячам людей, які не мають громадянства, можливість легально працювати, навчатися та отримувати доступ до медичних послуг, інших прав та можливостей, і в кінцевому підсумку забезпечить шлях до громадянства тим, кого буде визнано особою без громадянства. Новий закон офіційно встановлює процедуру визнання особою без громадянства, якою, як очікується, у країні зможуть скористуватися 35 тис. людей, які не є громадянами, чи громадянство яких не визначено. До них належать люди, які проживають в Україні протягом багатьох років – часто з часів розпаду колишнього Радянського Союзу, але які не змогли набути громадянства України чи іншого громадянства через відсутність документації або зв'язків з пострадянськими країнами.

Ром без громадянства демонструє свій єдиний документ – пошкоджене свідоцтво про народження. Юристи НУО «NEEKA» працюють над тим, щоб допомогти йому отримати український паспорт, Баркасово, Закарпатська область / © УВКБ ООН / Олександр Чекменьов / 2019

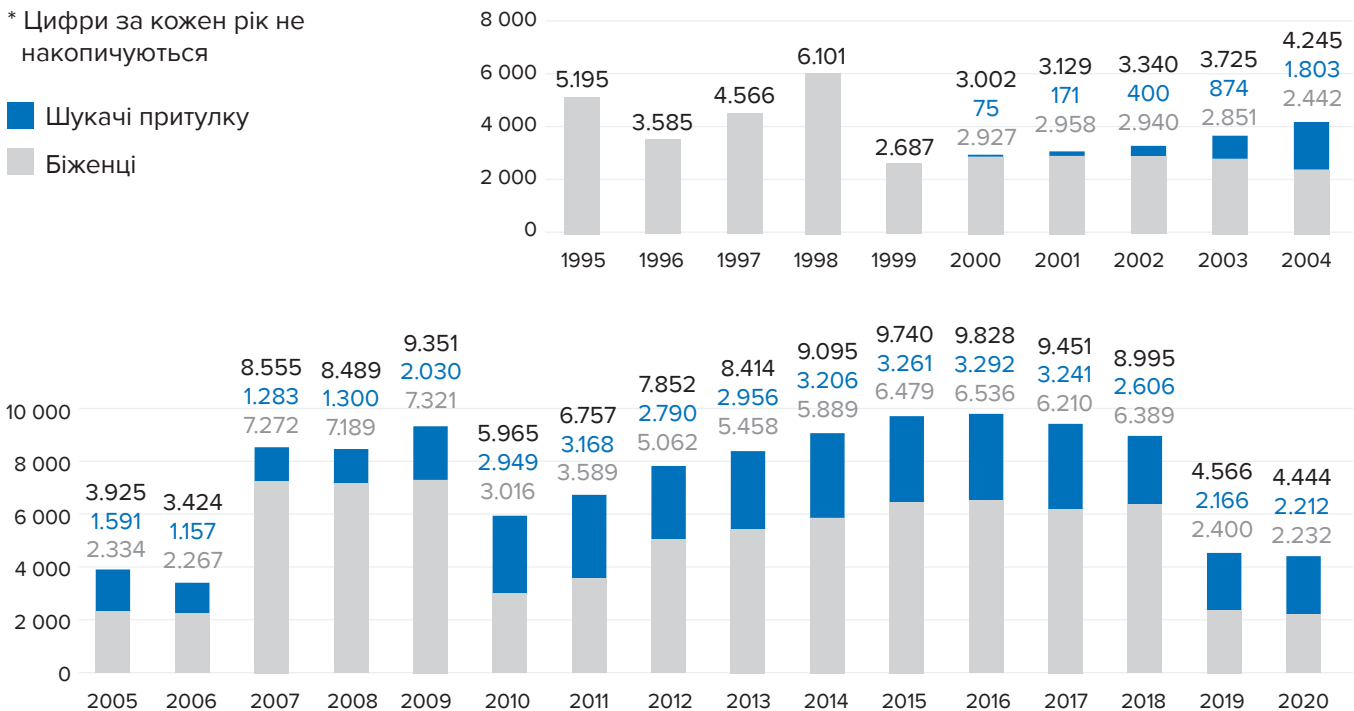
З впровадженням цієї процедури люди, визнані особами без громадянства, тепер зможуть врегулювати своє перебування в країні шляхом отримання дозволу на тимчасове проживання. Вони матимуть право на свободу пересування, на роботу та на доступ до освітніх і медичних послуг.

Принципово важливо, що закон прокладе шлях для подальшої натуралізації таких осіб у якості громадян України. Після семи років постійного проживання в Україні особи, визнані особами без громадянства, отримають право подати заяву на натуралізацію.

Шукачі притулку та біженці в Україні у період 1995-2020 рр.

* Цифри за кожен рік не накопичуються

■ Шукачі притулку
■ Біженці

Чому люди полишають свої країни:

Афганістан

Протягом понад 40 років афганці рятуються втечею від насильства, конфліктів та стихійних лих. Часом кількість таких людей перевищувала 6 мільйонів. Протягом останнього десятиріччя їх кількість зменшилася до **2,7 мільйонів**, головним чином завдяки збільшенню випадків повернення в Афганістан.

Сирія

З 2014 року сирійці продовжують залишатися найбільшою за чисельністю групою вимушено переміщеного населення у світі. На кінець 2019 року в світі було **6,6 мільйона** сирійських біженців, яких прийняли у 126 країнах світу.

Сомалі

Майже два з половиною десятиріччя збройного конфлікту, посуха та стихійні лиха в Сомалі змусили людей тікати з країни. На кінець 2019 року близько **900 тис.** сомалійців перемістилися за кордони країни.

За даними УВКБ ООН **35 тис.** людей є особами без громадянства в Україні.

Більшість осіб, яким загрожує безгромадянство, визначених партнерами УВКБ ООН в Україні, є:

Ромські меншини

Власники радянських паспортів

Діти, народжені на непідконтрольній Уряду території

Безхатченки

Особи, звільнені з місць позбавлення волі

ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В УКРАЇНІ

З початку конфлікту на сході України та окупації Криму в 2014 році понад 1,4 мільйона людей в Україні зареєстровано як ВПО, причому 734 тис. з них постійно проживають на ПУТ.

УВКБ ООН надає різні види допомоги внутрішньо переміщеним особам безпосередньо або через свої партнерські організації.

УВКБ ООН також надає гуманітарну допомогу постраждалому населенню як на підконтрольних Уряду, так і на невідконтрольних Уряду територіях на Сході України відповідно до Плану гуманітарного реагування для України:

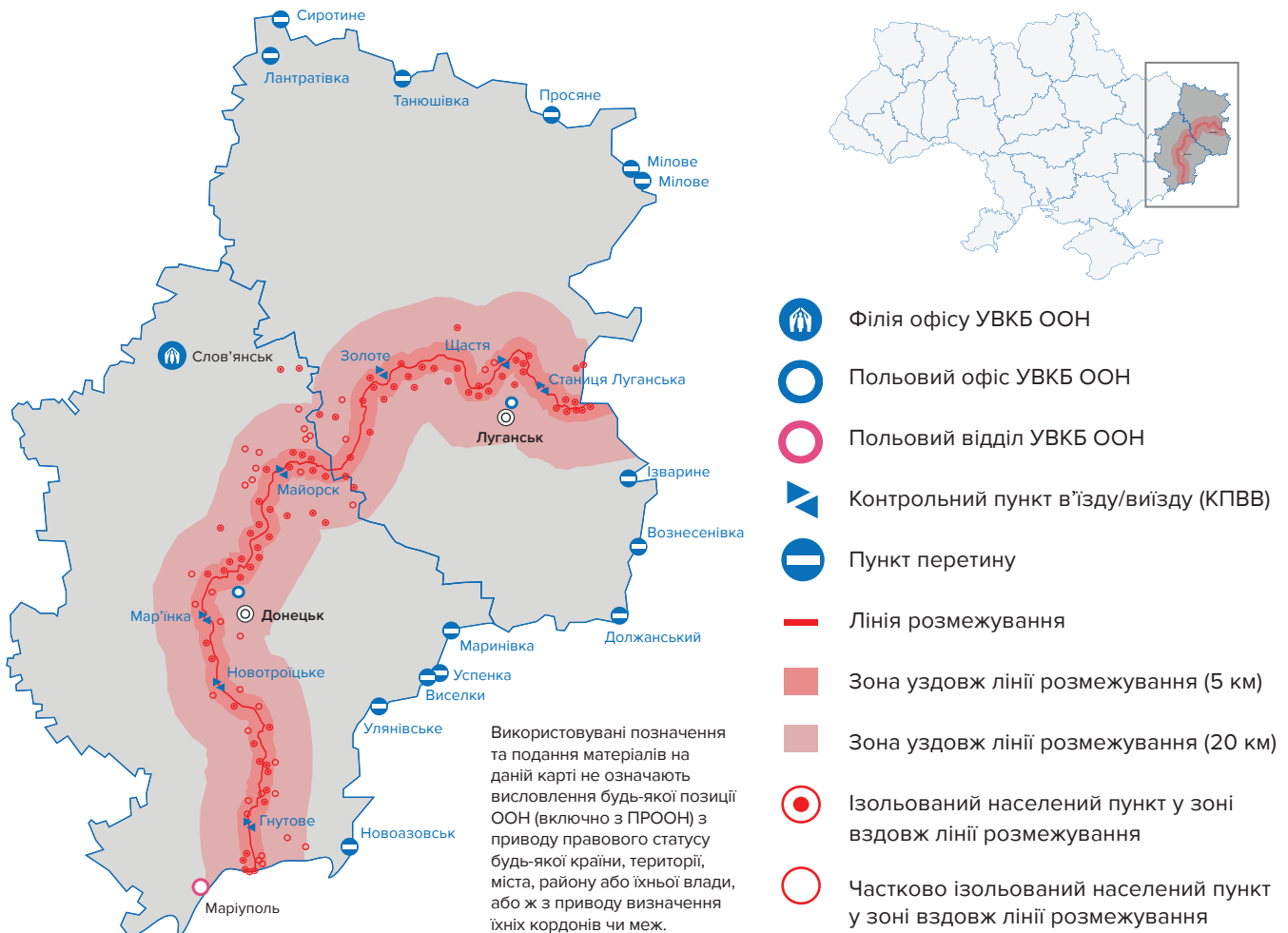
Гуманітарне реагування на підконтрольних Уряду територіях (ПУТ)

ЛЮДИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДОПОМОГИ	ЖІНКИ / ЧОЛОВІКИ (%)	ДІТИ / ДОРΟΣЛІ / ЛІТНІ ЛЮДИ (%)	ОСОБИ З ІНВАЛІДНІСТЮ (%)
1.7 млн*	54 / 46	14 / 35 / 51	14

* 1.5 млн людей на ПУТ в Донецькій та Луганській областях та 0.2 млн ВПО в інших областях.

Гуманітарне реагування на невідконтрольних Уряду територіях (НПУТ)

ЛЮДИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДОПОМОГИ	ЖІНКИ / ЧОЛОВІКИ (%)	ДІТИ / ДОРΟΣЛІ / ЛІТНІ ЛЮДИ (%)	ОСОБИ З ІНВАЛІДНІСТЮ (%)
1.7 млн	54 / 46	14 / 59 / 26	12

ВИСНОВКИ ТА СЛОВА ВДЯЧНОСТІ

Протягом сучасної історії на території України спостерігалися різноманітні форми примусового переміщення та еміграції. Це спричинило різноманітні проблеми, що мали гуманітарні, економічні та соціально-політичні наслідки. Коли протягом XX століття міжнародне співтовариство прагнуло розробити правові та гуманітарні засоби для вирішення таких питань по всьому світі, у фокусі його уваги були також Україна та її населення.

Після Ліги націй її наступник, Організація Об'єднаних Націй систематизувала роботу в цьому напрямі через Конвенцію про біженців 1950 року та створення УВКБ ООН. Але лише на початку 1990-х років, після розпаду Радянського Союзу УВКБ ООН з'явилося в Україні та почало надавати допомогу у вирішенні складних, розрізнених та мінливих проблем, пов'язаних із вимушеним переміщенням.

Вже понад чверть століття УВКБ ООН підтримує уряд та народ України з питань управління, пом'якшення ситуацій та, де це можливо, впровадження рішень для багатьох викликів, які рідко зустрічаються в такій різноманітності, складності та в таких масштабах.

За ці роки Україна мала справу з переміщенням населення після розпаду Радянського Союзу та виникнення нових незалежних держав, появою шукачів притулку та біженців як зблизька, так і здалеку, проблемою безгромадянства, репатріацією та реінтеграцією депортованих раніше осіб та в останні роки з проблемою масового внутрішнього переміщення в умовах війни та пандемії.

УВКБ ООН намагалося зробити все можливе у рамках свого мандату, потенціалу й ресурсів та змінити

ситуацію в Україні, задля надання захисту, допомоги, свого досвіду та забезпечення дотримання міжнародних стандартів і найкращих практик. Багато було досягнуто завдяки продуктивній взаємодії з урядом України, партнерськими організаціями як місцевими, так і міжнародними та донорами. Але належить зробити ще більше.

Отже, після 25 років своєї міжнародної служби на благо людства в конкретних українських умовах УВКБ ООН пропонує вам поміркувати над змістом цієї брошури та вирішити самостійно, яким був і продовжує бути наш спільний внесок.

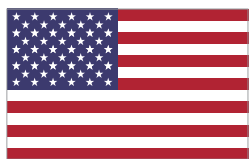
УВКБ ООН висловлює подяку за підтримку та розуміння, які воно завжди отримувало від українських органів влади, наших сестринських установ у системі ООН, місцевих та міжнародних неурядових організацій, представників засобів масової інформації, постачальників соціальних послуг, юристів та релігійних організацій. І, звичайно, велика подяка місцевому населенню, а особливо тим громадам, які потребували нашої допомоги, та показали високий рівень стійкості й солідарності.

Діяльність УВКБ ООН в Україні стала можливою завдяки значній підтримці наших донорів протягом багатьох років. Ми разом з народом України вдячні за це.

І останнє, але не менш важливе – особлива подяка всім працівникам УВКБ ООН в Україні, національним та міжнародним, які впродовж багатьох років сприяли нашому внеску чи будуть продовжувати нашу роботу, доки це буде потрібно.

Ми вдячні за щедру підтримку донорів.

У 2020 році 29,8 мільйона доларів США були надані на підтримку людей в рамках мандату УВКБ ООН в Україні цими країнами, організаціями, фондами та приватними донорами:

Уряд Сполучених Штатів Америки

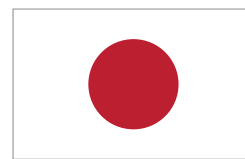
Гуманітарна допомога Європейського Союзу

Уряд Канади

Уряд Королівства Швеція

Від Уряду та народу Японії

Уряд Королівства Норвегія

Уряд Естонської Республіки

Уряд Словацької Республіки

Приватні донори у Швейцарії, Великобританії та США.

Ми вдячні всім донорам, які підтримували УВКБ ООН в Україні протягом 25 років:

Уряд Королівства Бельгії

Уряд Королівства Данія

Уряд Фінляндської Республіки

Уряд Французької Республіки

Уряд Грузії

Уряд Федеративної Республіки Німеччина

Уряд Грецької Республіки

Уряд Італійської Республіки

Уряд Республіки Корея

Уряд Латвійської Республіки

Уряд Великого Герцогства Люксембург

Уряд Литовської Республіки

Уряд Королівства Нідерланди

Уряд Португальської Республіки

Уряд Королівства Іспанія

Уряд Швейцарської Конфедерації

Уряд Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії

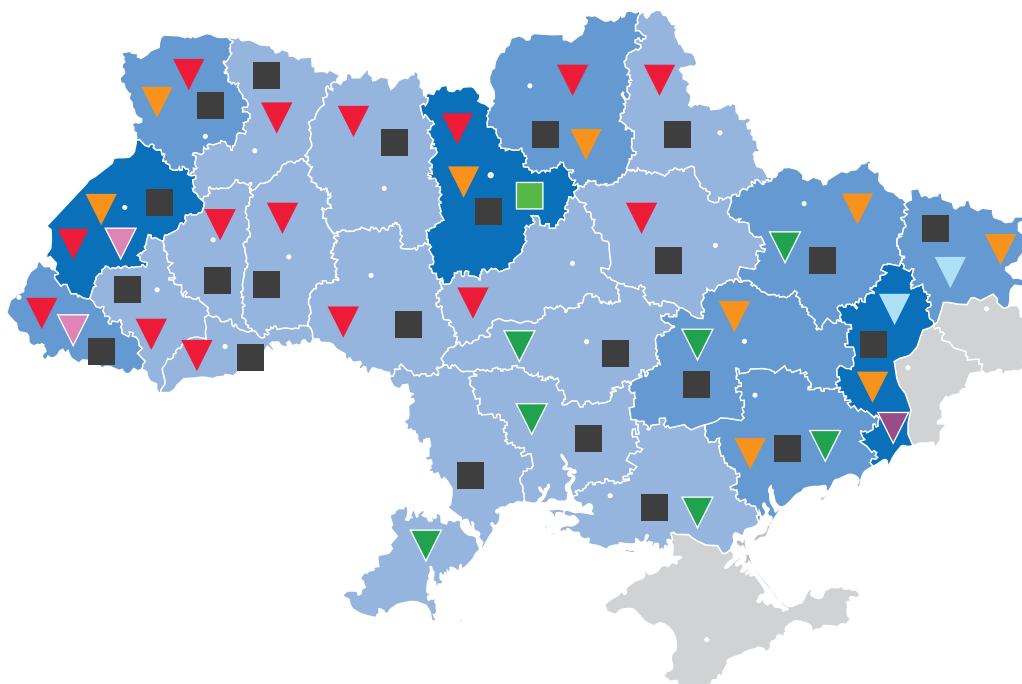
ПАРТНЕРИ УВКБ ООН

Ми дуже вдячні за співпрацю протягом усіх цих років з Урядом України на національному та місцевому рівнях, а також з неурядовими організаціями, зокрема:

- Адвентистське агентство допомоги та розвитку (ADRA)
- Beetroot Academy
- Благодійний фонд «Центр соціального розвитку «Міст»
- Карітас України
- Благодійна організація «Фонд розвитку Криму»
- ГО Український інститут з прав людини
- Данська Рада у справах біженців (DRC)
- Благодійна організація «Благодійний фонд «Допомога Дніпра»
- Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання»
- Європейська асоціація постачальників послуг для осіб з інвалідністю (EASPD)
- Громадський Рух «Віра, Надія, Любов»
- Благодійна організація «Благодійний фонд «101»
- Glovo
- Всеукраїнський благодійний фонд «ГОРЕНІЄ»
- Товариство допомоги єврейським іммігрантам (HIAS)
- HelpAge International UK
- Hilton Kyiv
- «Лавка традицій» («Сільпо»)
- Організація молоді «Максимал»
- Міжнародний дитячий фонд «Міра»
- Національна Асамблея людей з інвалідністю України
- Центр соціального забезпечення «No Borders Project»
- Міжнародна гуманітарна організація «Людина в біді» (People in Need, PIN)
- Міжнародна Благодійна Організація «Ромський Жіночий Фонд «Чіріклі»
- Благодійний фонд «Слов'янське серце»
- Волонтерська ініціатива «Станція Харків»
- Український кризовий медіа-центр
- Unilever Ukraine
- Vodafone Україна
- Харківський благодійний фонд «Світ»

УКРАЇНА: ОХОПЛЕННЯ УВКБ ООН

2021 НУО партнери

Представництво Управління
Верховного Комісара ООН у
справах біженців (УВКБ ООН)
в Україні

01015, м. Київ, вул. Лаврська, 16

Тел: +38(044) 288 9710

Факс: +38(044) 288 9850

Email: ukrki@unhcr.org

70 років у світі, 25 – в Україні
Надаємо захист, пропонуємо рішення